

LUCEAFĂRUL



Anul IV.

Budapesta, 15 Novembre st. v.

Nr. 22

OCTAVIAN GOGA

POEZII

Prețul: 2 cor.
România 2 lei 50 bani.

Pe hîrtie olandeză:
Ungaria: 3 cor.
România: 3 lei 50 bani.

Librăria

	Prețul	Porto
noastră are în depozit:		
Alexandru Vlăhuța: România pitorească	— 3 C. 50	; 20
Dr. Sextil Pușcariu: Ethymologisches Wörterbuch der rum. Sprache. Lateinisches Element. Broșat	7 cor. Legat 8	„ 40 ; 30
George Coșbuc: Crestomație pentru toți Românii	— — — —	„ 90 ; 10
„ „ „Saconțala“ trad. lib. după Calidasa	— — 5	„ — ; 30
„ „ P. Virgilius Maro: „Aeneis,“ traducere în formele originale (Premiată cu 12,000) Ed. II	2	„ 50 ; 20
„ „ Povestea unei coroane de oțel	— — — — 1	„ 50 ; 10
„ „ Războiul nostru pentru neatîrnare	— — — —	„ 95 ; 10
Păcățian: Cartea de aur. Vol. I—III Leg.	— — — — 36	„ — ; 60

— Toate operele apărute în editura institutului „Minerva“ din București. —

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

SUB DIRECȚIA

Dlor: ALEXANDRU CIURA, OCTAVIAN GOGA, OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU.

ORICE REPRODUCERE OPRITA.

DESPĂRTIRE.¹

„Iar în schimb cu-averea toată,
Vr-un păpuc de curtezană
„O, te-admir progenitură
De origină romană !“

M. Eminescu.

În ziua ceea Mișu Livaridi se sculă pela unsprezece — oră destul de timpurie, prea timpurie chiar pentru un om deprins să se scoale totdeauna la două sau trei oare după amiază — și în loc să stea ca pînă acum vreme de un cias la oglindă, se îmbracă repede, își aprinse o țigare și se uită în jurul lui ca un om pe care-l năpădesc treburile.

Se duse apoi la fereastră și trase perdelele groase. Strălucirea zilei năvăli în odaie, veselă, însuflețitoare ca un uriaș hohot de ris dela soare.

În camera tinărului, foarte prietenoasă de altfel, domnia o amarnică neorînduială. Jos, pe covor, două giamantane, pline burduf, stați prăvălite pe coaste; pe scaune erau fel de fel de cutii, pe canapea străluciau două perechi de ghiete de lac nouă-nouțe puse pe calapoade luxoase; pe masă jobenul, un aparat de fotografie și o cutie de pălărie de damă ascunsă sub un jurnal; într'un colț era un cufăr și lângă el câteva cărți trîntite clae peste grămadă și acoperite cu un strat de jurnale franțuzești. Tinărul sună și ceru două ouă moi, o felie de cozonac și o cafea cu lapte. Apoi, rămase lângă fereastra de unde vedea pînă în depărtare strada frumoasă și dreaptă în care locuia. Prin mijlocul ei șine de tramvai, pe trotuarele largi pomi bătrîni și pe de marginile trotuarelor cele două rînduri de case înalte cari făceau ca un fel de zăgaz acestui rîu de aer prin care se zbătea lumea în cumplita și neconținută fierbere a vieții.

Ce mai de amintiri îl lega de această stradă însuflețită! O jale mare se ridică în sufletul tinărului. Era cea din urmă zi a lui la Paris.

Trimis aci spre a-și lua doctoratul în drept, după ce-și luase licența în București, tinărul Livaridi văzu 'ntr'o bună dimineață că cei trei ani în cari era vorba să-și ia doctoratul trecură atît de repede încît el n'avu vreme să se hotărască a pune mîna pe carte. Ticiui cătră cei de-acasă o scrisoare frumoasă prin care le spunea că a avut nenorocul să se îmbolnăvească tocmai cînd era să se prezinte la doctorat, că a zăcut două luni încheiete, dar n'a vrut să le scrie spre a nu-î neliniști și pune pe drumuri, că în sfîrșit acum e pe deplin întremat și-a n-ceptut iar să munciască, înarmat de aceeași neclintită dorință, de a se 'ntoarce 'n țară doctor în drept dela Paris. Părinții i-au scris numai decît, că nu trebuie să se descurajeze ci să n-vețe liniștit mai departe, cruțîndu-se pe cît poate. O cheltuială de cîteva mii de franci mai mult „nu joacă rol la ei“.

Și cel de-al patrulea an să sfîrși, fără ca Livaridi să fi luat doctoratul. Altă scrisoare acasă, alte minciuni. Arendașul avu un fior prin inimă:

—Îmi minîncă banii pe-acolo de geaba, mi se pare!

Dar Caliopi, căreia tinărul îi scria din Paris scrisori „udate cu lacrimi ferbinți“, se făcu luntre și punte și hotărî pe Jani al ei să mai deslege punga încă pentru un an, pentru cel din urmă.

Anul al cincilea trecu par' că mai repede. Tinărul nostru se îngrijia să fie totdeauna elegant îmbrăcat și uitase de mult pentru ce venise el la Paris. Uneori își închipuia, că el e un mare senior din acel Orient luminos, un prinț bogat care are bunul gust de-ași cheltui

¹ Fragment din romanul „Două neamuri“.

veniturile la Paris, în această Romă a timpurilor noastre.

Încercă să-și măi înduplece părinții cu alte minciuni, dar nu fu chip. Bătrînul îi scrisese înfuriat și-î dăduse termen de plecare.

Stătea la fereastră, dus pe gânduri. Îi părea rău că trebuie să se despartă de acest Paris orbitor de lumină, rafinat, atrăgător, ca o vultoare uriașă, de acest Paris din care el nu cunoștea decît deșărtăciunea și ale cărui biblioteci și muzee și mijloace de înălțare sufletească el nici nu vrea să le cunoască. Dar după dejun suflul lui de om ușuratec scutură gândurile triste, cum scutură o gură de vînt picăturile de ploaie întirziate pe copaci.

— Ah! Bah! — murmură el cu un accent franțuzesc — nu mor eū, fără a măi vedea Parisul încă odată. Și dacă n'am diploma, ce? Nu mor eū de foame 'n țara românească. Știa tînărul ce spune. În țara românească nu mor de foame decît oamenii de talent. Se apucă de împachetat dar nu trecu multă vreme la mijloc și se auziră bătăi în ușă.

— Intră!

Era ea, *Ninette* dragostea lui de cinci ani de zile. Deschisese ușa mare, mare de tot și se oprise o clipă două 'n prag, dreaptă, subțirată, vicleană ca o pisică, pe buze cu un suris dulce, în ochi cu o lumină de desmiardare. Un miros de violete adie deodată în toată încăperea. Era parfumul iubit de ea, parfumul ce plutia peste întreg trecutul lor de fericire.

Livaridi sări de unde se afla și se repezi la ea, luîndu-î mîinile.

— Ce bine-mî pare c'ai venit! Va să zică ți-ai ținut cuvîntul.

— Eū n'am decît un cuvînt! — făcu ea mîndră.

Tînărul arată împrejurul lui:

— Îți place?

Ea ridică din umeri și țuguie buzele.

— Dar tare ți-e de grabă să pleci! — Apoi își razimă umbreluța de speteaza unui scaun, își scoase pălăria și punîndu-și mîinile 'n șolduri făcu pe grozava:

— Mă rog la ce-ți pot da ajutor?

Sub tăliuța de mătase albastră sîinii rotunzi se umflară printr'o adîncă sorbire de aer, ochii îi rideau șireți și dojeniau blajîn în același timp, iar pela tîmple soarele-î poleia cîteva șuvițe de păr blond, dîndu-le strălucirea unei glorii auri. Dar măi în același timp tînăra se izbi cu palma peste frunte, ca un om care-și aduce aminte de ceva:

— Dar surpriza?

Livaridi își băgă mîna stîngă 'n buzunar, pe cînd cu dreapta își răsucea sfîrcul mustăților.

— Ghici!

— Umbreluța!

— Nu!

— Portmoneul!

— Nu!

— Broșa!

— Nu!

— Cerceii!

— Nu!

— Ei, nu știu! Nu știu! Spune tu! Spune, spune tu, repede!

Apoi, ca și cum nici nu i-ar fi trecut prin mînte cam ce s'ar putea ascunde sub acel jurnal de pe masă, ea se îndreptă mînioasă spre fereastră, smulse din mers jurnalul și-l motoli în mîini.

— Ah! Pălăria!

Desfăcu repede cele două panglicuțe, luă capacul, scoase pălăria și rămase multă vreme pe gânduri, privind-o.

Era aceeași pălărie pe care o admirase ea într'o zi la vitrina unei renumite modiste din Paris. Se duse în fața oglinzii, și-o potrivii bine pe cap, se uită mulțumită, încîntată la chipul din oglindă, îi surise, îi făcu o strîmbătură drăgălașă din vîrfurile buzelor și-î trimise cu degetele un sărut.

— Ah! Ce bine-mî stă!

Atinse din fugă cu buzele obrazul tînărului, apoi începu a sări prin odaie, ținîndu-și cu dreapta pălăria pe cap, cu stînga fustele ce-î fișiaū ca o apă mare în frămîntarea vîntului.

— Tra-la-la-la! Tra-la-la-la! Hu-la-la-la! Bu-um!

Tînărul o privia zîmbind. Era aceeași *Ninette* pe care o cunoscuse el acum cinci ani, aceeași tînără cu mlădieri de șerpoaică, totdeauna cu o romanță pe buze, fericită de ziua de azi, nepăsătoare de ziua de mîne.

Se opri apoi din joc gîfîind, aprinsă la față și după ce se odihni puțin, zise:

— Să 'mpachetăm!

Era rîndul cărților. Ea lua cîte două-trei în mîna, întorcea cîte-o foaie din ele peste care privirea îi luneca ușor ca peste o apă, apoi le întindea tînărului să le așeze. Dar vîzînd că el nu se pricepea:

— Fugi! Adu-mî tu cărți și lasă-mă pe mine să le așez.

Ea măsura din ochi cam unde-ar veni fiecare carte, scotea altele de jos, îndrepta rîndul și le așeza una lîngă alta, lipite, ca pe niște mici lespezî de pavaj.

Puse un rînd de jurnale peste ele, închise capacul și se așeză de-asupra cufărului:

— Gata! Merg și eū cu tine 'n România!

Ea glumi, dar tînărul avu un suris trist:

— Nu se poate!

Î se părea atît de departe, atît de mică, atît de pustie, atît de întunecată, atît de sălbatică această sărmană fără românească!

Lumina zilei începea să scadă afară.

— Stii tu că azi e Sîmbătă și e bal la Bullier? zise de-odată *Ninette*. Ce-ar fi dac' ai amina plecarea pînă mine sară?

El încreți fruntea și păru că se gîndește.

— Ții tu?

— Da! Țiū mult! Numai un vals să mai joc cu tine, *Miche!* Ultimul vals!

-- Fie!

Tinărul sună și comandă cina. Peste cîțva timp li se aduse stridii, puiū fript, brînză, fructe și vin înfundat. Mîncău și rideau ca 'n zilele frumoase de odinioară. Ea se dedea aproape de el, cu paharul în mînă și-i șoptia singurele două vorbe românești ce știa: „te iubesc!“

Sau se așeza pe genunchii lui, cuprinzîndu-i gîtul cu brațele, caldă, lingușitoare, iubitoare ca 'n ziua 'ntii...

Bătăi se auziră iar în ușă.

Erau trei prietini bunî de-ai lui Livaridi, cari veniseră să-l pretacă la gară. Fiecare își adusese și drăguța cu el — de sigur spre a face mai multă cinste celui ce pleca din mijlocul lor.

— *Bonjour!*... A! *! onjour!*... Gata?

Livaridi făcu din cap „da“ și se îndreptă spre cele trei cucoane, făcîndu-le loc pe scaute. Apoi către tineri:

— Ați mîncat?

— Venim dela Duval. Am mîncat acolo cu toții.

— *Ninette*, servește prăjituri, te rog.

Și Livaridi eși.

După cîțva timp se întoarse urmat de un chelner care aducea trei sticle de șampanie.

— Ura!... Bravo, Mișule! — strigară tinerii.

Franțuzoaicele bătură din palme:

— Trăiască șampania!“

Chelnerul destupă cea dintîi sticlă și vărsă în cupe. Apoi pieri. Și atunci Livaridi se închină în fața cucoanelor și spuse:

— Grațioasele mele doamne! Imi pare bine că vă pot da o veste bună. Nu mai plec în sara asta. Ar fi păcat să nu-mi iaū ziua bună dela acest frumos bal Bullier. Vom merge deci la bal în sara asta. D-v. veți avea bunăvoința a ne însoți?“

Fetele făcură cîte-o reverență adîncă:

— Încîntate.

Sticlele fură repede golite. Obrajii se aprinseseră, ochii licăriaū.

— La Bullier! strigară tinerii fluturîndu-și pălăriile.

— La Bullier! La Bullier!“ repetară fetele.

— Porniră doi cîte doi: în frunte Livaridi cu *Ninette*; după ei Limpezeanu cu *Yvette*; apoi Mă-tăsar cu *Blanchette* și în urmă Kamenitzky cu *Lisette*.

Acest Kamenitzky era un Polonez ale cărui frumoase maniere făcuseră să se scorniască și să circule credința, că el ar fi un nobil revolu-

ționar, surghiunit de urgia moscovită din patria lui sfișiată. Era un pianist de forță și trăia dînd lecții de pian. Cîștiga foarte mulți bani, dar bea tot ce cîștiga.

În clipele acelea ale înserării străzile erau pline de mișcare. Omnibuse, tramvaie, trăsuri, camioane grele treceau, curgeau cu un huruit necurmat. Automobile fugeau cu un sfîrîit metalic, sbîrniind. Pe trotuare furnicaū oameni și femei de toate vîrstele și de toate ocupațiunile, alergau vinzători de gazete, cari strigaū răgușiți: „*La Patrie!*... *Le Français!*“. Afișe luminoase se iviaū la cîte-un colț de stradă, luminaū o clipă-două și se stingeau dintr'odată, ca supt o puternică suflare de vînt.

Pe bulevardul *Saint-Michel* rătăciaū aceleași ființe: studenți cari trîndăviaū în cafenele și berării; ucenici în arta paletel, mofturoși și îngîmfați, înfășurați în pelerine largi din cari răsăriaū: în jos pantalonii de catifea, lungi cu crețuri la glesne; în sus fețe gâlbejite, slabe, încadrate de bucle în neorînduială, peste cari plutiaū berete largi studentești sau pălării cu marginile mari; crai bătrîni foarte eleganți; femei spoite amarnic cu pudră pe față — toată spuma deșărtăciunii acestui bătrîn cartier latin.

Cînd și cînd se vedeau și studenți muncitori. Aceștia treceau cu cîte-o carte sau caet în mînă, cu gîndurile departe de furnicarul de lume prin care se strecurau.

Și iată că la un colț de stradă, într'o arie de lumină veselă, se ivi deodată un om slab, deșirat, a cărui față era par'că străvezie, ai cărui ochi aveaū o licărire ciudată, ale cărui haine zdrențuite păreaū puse pe un schelet. Ai fi zis că-i o stafie, stafia înfiorătoare a mizeriei orașelor mari, rătăcind batjocoritoare în strălucirea bulevardelor.

„*Bibi la Purée!*... *Bibi la Purée!*“ riseră fetele.

Umbră cea de om se apropie, trecu pe lîngă ei, vorbind.

Era o figură cunoscută în tot cartierul latin acest *Bibi la Purée* (*Bibi Sărăcia*). Venit spre a studia la Paris, el a dat cartea pe petreceri, a amînat mereu examenele, a cîntat, a beut, a rîs, a petrecut, s'a plimbat cînd a avut bani, a suferit ca un cîne cînd n'a avut, și anii trecură unii după alții, din ce în ce mai greu, din ce în ce mai triști. El însă a rămas neclintit în acest cartier latin, student îmbătrînit, șters de mult din registrele Sorbonei.

Un oare-care Franțuz i-a pus într'o zi po-recla de *Bibi la Purée* și astăzi nimeni nu-l mai cunoaște sub alt nume. Rătăcește și se stinge zi cu zi pe trotuarele pline de lumină; pînăce într'o bună zi va fi băgat sau într'un balaș, sau într'un azil.

Era un simbol, un simbol îngrozitor această ruină de om.

Tinerii noștri nu-î deteră nici o atenție ci, strângându-și drăguțele mai mult la braț, începură a sări, a șuera, a cînta.

Cînd intrară la Bullier, balul se începuse. Perechile curgeau, lunecau pe parchetul strălucitor. Apoi muzica sfîrși de cîntat și chiote ca de sălbatici răsunară în sală: se cerea repețirea jocului.

Muzica începu același joc și tinerii noștri se amestecară prin lume. Erau acolo fel de fel de fețe, fel de fel de națiuni. Erau Engleji lungi, slăbănogii, cu fălcile încleștate în seriozitatea ursuză a neamului lor; erau Spaniolii smoliți la față și arțăgoși ca niște cocoși; erau Români foarte eleganți și foarte obraznici; erau Ruși veniți în frac și 'n ghetă de lac; Unguri mîndri; Nemți grași și gravii; Greci spilcuiți; Negri strînși în haine croite după cele din urmă jurnale de modă. Erau cocote îmbătrînite în meserie și cari se cunoșteau cît de colo, par'c'ar fi avut o pecetie pe față; erau altele mai tinerele și îmbrăcate foarte elegant; erau altele îmbrăcate foarte simplu și cari țineau în mîni reticule bătătoare la ochi, spre a face pe cei proști să creadă că ele sînt niște biete lucrătoare cinstite cari abia au scăpat din ateliere și — în drumul lor spre casă — s'au abătut și pe la bal să joace o polcă. Erau apoi și lucrătoare, adevărate lucrătoare, cărora nu le ajungea simbria lor cinstită și cari veniau aici să-și cîștige pe bani murdari o pălărie mai frumoasă, o aplicație de bluză, vre-o dantelă sau cine mai știe ce cîrpă. Erau, în sfîrșit, și familii cinstite cari veniseră să priviască acest bilciu de femeii, această involburare a deșărtăciunii, această vultoare a vițliului. Iar muzica ceea avea ceva ascuțit în ea, biciuia nervii destrămați, țipa, comanda: „Joacă! Joacă! Petrece!“

Livaridi era nespus de fericit. Juca ușor, elegant ca la un bal mare. Iși luă prietenii și prietenele, îi duse la o masă în galerie și acolo comandă șampanie. „Beau și rîdea și erau fericiți. De la masa lor vedeau, jos, șuvoiul de lume ce se frămînta în sunetele muziceii. Apoi, într'un timp, Livaridi luă la o parte pe Mătăsaru, îi șopti ceva la ureche și pieri.

— Unde-î *Miche*? întrebă *Ninette*.

— Vine acum! îi răspunse Mătăsaru.

Un sfert de oră trecu, apoi altul, apoi altă jumătate de oră și Livaridi nu mai venia.

— Trebuie că i s'a 'ntîmplat ceva! suspina *Ninette*.

Ceilalți prietenii se uitaū unii la alții și fiecare zimbă șiret, par'că fiecare ar fi știut de rostul lui Livaridi.

Cînd mai era puțin pînă la spartul balului, acesta se arătă la intrare. Mătăsaru sta cu ochii

într'acolo și-l zări. Se repezi jos și-î eși 'nainte, aducîndu-l la masă.

Muzica începu un vals.

— *Miche*, ultimul vals!

Cele patru perechi se coborîră 'n sală și începură a valsa. *Ninette* plecase capul pe umărul lui Livaridi și închisese ochii, surizătoare, mlădioasă, amețită, topită de fericire...

Apoi ultimul vals se sfîrși și lumea se îndreptă spre ieșire.

Livaridi luă două trăsuri și împărți perechile în ele. Apoi porunci pe șoptite birjarului din 'nainte.

Dădură iar pe bulevardul *Saint-Michel*, trecură Sena, o luară la stînga pe strada Rivoli și ajunseră în fața unui restaurant mare din apropierea marilor bulevarde. Femeile se îndreptară cît mai bine de mijloc și intrară în restaurant.

Livaridi îi conduse în camera pe care o oprise, chelnerul întrebă de poate servi, se închină și eși.

— Frumoasă surpriză! Bravo!

Fețele se 'nveseliră și limbile se deslegară. Cînd ajunseră la dessert, erau toți în voie bună. *Ninette* își da aere de gazdă! „Uite-o pară delicioasă, *ma chère*! — Nu vrei o piersică, *Blanchette*? — Un strugure, *Yvette*! Numai o boabă!“

Iar celelalte făceau fașoane, abia atingeau acele roade minunate.

Șampania înfierbîntă și mai mult capetele. După a doua cupă *Kamenitzky* se urcă pe un scaun.

— Doamnele mele! Beau pentru D-voastră care reprezentați aci grația și farmecul neîntrecut al Parisienei!

Femeile înclinară din cap ca niște ducese, în semn de mulțumire și-și înmuiară buzele 'n șampanie.

Polonezul dădu pe gît a patra cupă și turnîndu-și apoi a cincea, făcu semn lui Mătăsaru să umple și celelalte cupe. El se gîndi puțin și apoi începu:

— Grațioasele mele Parisiene și iubiții mei prietenii! n istoria ce ni se predă nouă în școală Români sînt arătați ca niște oameni foarte vicleni și foarte mișei.

Da! Mișei! Am păstrat această credință întipărită în mintea mea încă de pe cînd eram copil, pînă ce am avut prilejul să cunosc pe prietenul nostru de față *Miche* Livaridi și pe D-voastră, dragii mei. Atunci am băgat de samă că istoria care ni se predă în școală e falsificată.

Acu polonezul se opri și zgîi ochii înaintea lui ca un om speriat. Apoi își trecu mîna prin păr și urmă:

— Am constatat în prietenul nostru Livaridi

calităţi cari fac dintr'un om o glorie a unei ţări. El e întruparea celui mai ales cavalerm. Şi astăzi, când împrejurările îl zmulg din mijlocul nostru, e, prietenul lui nedespărţit, nu pot decît să plîng pe mormîntul unei adevărate prietenii, căci odată plecat dintre noi...

Polonezul nu putu sfîrşi frasa. Căzu pe scaun şi, ascunzîndu-şi faţa 'n mină, izbucni în hohote de plîns.

Iar *Ninette* se plecă la urechea lui Livaridi şi-î şopti o glumă veche:

— E beat ca un Polonez!

Cînd Kamenitzky se mai domoli din plîns şi putu asculta, Livaridi se sculă în picioare, serios, drept, cu cupa 'n mină. Vorbi de nobilul popor polon îngenunchiat sub Rusul barbar şi sub Prusacul brutal (uitase c'o parte din Polonia mai e şi în Austria) şi ură ca din pămîntul sfînt al Poloniei să răsără cit mai multe vlăstare de valoarea lui Kamenitzky, spre a putea duce la desrobire poporul pe care el îl iubeste şi-l stimează prin reprezentatul său de faţă.

Cînd sfîrşi, Polonezul se repezi la el şi-l luă în braţă. Două şiroaie de lacrimi îi alunecău pe obraji. Erau lacrimi de bucurie. Şi atuncî uşa se deschise, ca atinsă de vînt, o faţă oacăneşă se ivi prin crepătura ei şi fiorul unei coarde de vioară adie deodată în odaie. Tinerii înebură de plăcere, femeile băteau din palme:

— Ţigani, Ţigani!

— Bravo, Şuviţă! Fă-te 'ncoaci, artistule.

Lăutarii intrară înăuntru, ploconîndu-se în faţa mesenilor. Încercară două-trei clipe coardele şi valsul „*Amoureuse*“ începu a curge din vioară, dulce, uşor, lenes, cald, molatec ca o desmerdare. Femeile-l cîntău în cor, Mătăsaru îl şuera, Kamenitzky bătea măsura. Şi cînd cele din urmă note se pierdură tremurătoare, Mătăsaru sări de pe scaun:

— Brîu, Şuviţă!

Românii începură a tropăi din picioare, stînd pe scaune. Numai Mătăsaru îl juca, îl juca de foc şi-l chiuia ca un flăcău dela ţară. Polonezul nu se putu răbda fără să joace şi se prinse lîngă Mătăsaru...

Lăutarii sfîrşiră brîul. Un Român ceru să se cînte o romanţă franţuzească la modă pe atuncî. Dar Polonezul puse mîna pe vioara lui Şuviţă:

— Tac!

Şi întorcîndu-se către Români:

— D-voastră n'aveţi nici un cîntec naţional? Leahul surghiunit, fără patrie, dădea o lecţie.

— Zi doina, Şuviţă!

Sărmană doină! Ce să caute ea 'ntre mătăsuri şi strălucire?! Ce putea spune ea unor suflete veştede, cari nu înţeleg simţirea aceluî oropsit norod care o cîntă pînă moare? Ce

putea spune ea unor Franţuse cochete?! Ce putea spune ea unui Leah ameţit de băutură?!

Şi cu toate acestea, cînd sunetele ei tremurătoare pe coarde şi înfiorară tăcerea ca un îndepărtat freamăt de pădure, Kamenitzky se dădu mai aproape şi tot mai aproape de lăutari, sorbind cu urechea revărsarea caldă a celui mai frumos cîntec românesc.

El, numai el singur, rămase pe gînduri, purtat prin ţări necunoscute de cîntarea aceea străină şi năvalnică.

Iar cînd doina muri pe coarde, ea tot mai tremura în sufletul lui, ca un suspin de despărţire.

— E o bucată foarte tristă asta. Cine-a făcut-o?

Şi nu s'a găsit atuncî nimeni să-î spue că doina noastră dragă n'a fost făcută, ci a răsărit în sufletele româneşti din freamătul pădurilor, din murmurul izvoarelor, din cripitul ciocîrlilor, din stălcucirea soarelui, din noaptele cu lună, din chiotul voinicilor, din suferinţa adîncă a întregului neam românesc.

Livaridi îi răspunse 'ntr'un căscat de om somnoros:

— E un cîntec pe care-l cîntă numai ţaranii.

Apoi rămase cu ochii ţintiţi în tavan, răsturnat într'un fotoliu moale...

I se părea că e un prinţ bogat care *supează* cu artiste dela Operă, pe cînd doi cai sprinteni inhămaţi la o trăsură elegantă abia aşteaptă să porniască mai repede, să-î ducă la *Bois de Boulogne*.

Pleoapele i se făceau din ce în ce mai grele. Într'un rînd i se păru că aude pe Mătăsaru vorbind cu Şuviţă lăutarul:

— Ştii tu cine sînt eu, mă?

— Cum să nu, conaşule, păcatele mele!... Nu mai ţii minte?... În Bucureşti...

Apoi mintea i se învălu într'o ceaţă groasă... I mai aproape se părea că se află 'ntr'o corabie pe marea bătută de furtună şi simţia cum îl ridică în sus talazuri năpraznice, încet, apoi din ce în ce mai iute, pînă pe culmile verzi înspumate, de unde se prăbuşia în prăpastii întunecate. Atuncî deschidea ochii, dar nu vedea nimic... Şi valurile iar îl lua, îl fura, mai la larg, tot mai la larg, în mijlocul mării, unde nu se mai vede decît cerul şi apa... Valurile se mai potoliră şi corabia fugea acum mai iute, spre o limbă de pămînt. Acolo se zăresc persici ninşi de flori roşii...

— Livaridi doarme! zise Polonezul...

— Să mergem! zise *Ninette*.

Chelnerul aduse nota pe un taler de argint şi sta drept, fără să clipiască din ochi, gata să facă o plecăciune adîncă sau o strîmbătură de nemulţumire şi dispref.

Livaridi plăti nota și zvirli cu un gest de milionar un bacșiș de doi poli.

— *Merci, mon prince!*

Ceata eși. Străzile Parisului erau pustii la ora aceea. Parisul uriaș dormia. . . Tinerii rătăciră prin piața Concordiei, pe cheurile Senei și la *Pont-Neuf* se despărțiră, dându-și întâlnire pentru a doua sară la Gara de Est.

Peronul era negru de lume.

Livaridi se mai sărută înc'odată cu *Ninette*, apoi cu ceilalți prieteni și se urcă într'un cupeu de clasa I-a.

Conducătorul pofți în vagoane, mașina șueră ascuțit și zmuci din loc trenul.

— *Bon voyage! Bon voyage!* Să ne scrii!

— *Adieu, Miche! . . . Adieu!*

Șirul de vagoane se îndepărtă, se șterse în noapte, se topi în întunec. Numai trei lumini se mai zăriră cîtva timp în urma lui, trei lumini rotunde, roșii, mari, singeroase, sinistre, ca niște ochi de monstru. . .

C. Sandu-Aldea.



S O P E T.

Privesc în jur, cu ochii în lumină,
La caldă și senina primăvară.
Sunîndu-și vîntul vesela fanfară,
Desmiardă dulce florile 'n grădină.

Pe pluguri grele trupul și-l înclină,
Muncind din greu, din zori și pînă 'n sară
Ci ochii mei se 'ndreaptă cătră țară,
Unde cîmpia de țărani e plină.

Dar pentruce li-e ofilit obrazul
Și ochii lor staț țîntă în țărînă
Și doina lor se tîngue și moare ?

Veniți cu toți să le 'ndulcim năcazul,
Luîndu-i ca pe frații buni de mînă,
Să le 'ndreptăm privirile spre soare.

A. S.



PĂUNIȚA.¹

Atîta-i era . . . cum apuca să iasă pe poartă, toată ziua nu mai da pe acasă. Ce nu făcea, pe unde nu-i călcau piciorușele? Nu rămînea salcie în care să nu se urce, și unde se pomenia să treacă pelingă vre-un gard și să nu s'a-çațe, să se uite în curtea omului!

Cînd nu-și găsia tovarășii, s'așeza pe laița dela poartă, dusă pe gînduri. Trecea oamenii și dacă o întreba vre-unul:

„Ce faci, Păunița! — îi răspundea clătînd din cap foarte serioasă:

— Da iaca staț și eu!“

Cum își vedea vre-o prietenă, alerga într'un suflet, o lua de mînă, o ameția cu vorba și nimeria drept la rîu. Se scâldea decîte șapte ori pe zi.

Nu împlinise doisprăzece ani. Un cap mititel, blond, cu obrajii pîrliți de soare, îmbrăcată numai c'o cămășuță, încinsă pela mijloc c'o panglică, descultă, neastîmpărată, gata să-ți povestiască cîte ceva. Păru-i flutura în toate părțile; nu putea să sufere pălăria. Așa era.

Sara, după venirea ciurzilor, numai ce ne pomeniam cu ea. Cum intra în curte, se ducea drept la grămada de lemne, lua cîteva bucăți și le-aducea la bucătărie; ci că s'o îmbuneze pe mama.

„Unde mi-ai fost, ulițarnico? Du-te să-ți dea de mîncare pe unde ai lucrat!“

Păunița se uita lung, făcea ochii mari, pune buza și se supăra. Mama, cînd o vedea așa, o lua și-o săruta, că-i era dragă, deși perdea cumpătul.

Sara la masă era un teatru. Ne spunea cîte'n lună și 'n stele, că nici o pasăre n'ar fi zburat prin sat să n'o fi știut Păunița.

Nenea Toader a mîncat astăzi mămăligă cu ceapă, mi-a dat și mie, vaca cutăruia și-a rupt piciorul, Ileana dascălului și-a făcut o ie cu fluturi, în pod la cutare am văzut un șoarece, și cîte și mai cîte ni le dăpîna una peste alta, de ne ameția.

Ne sculam dela masă, și după ce zicea: „mulțumescu-ți ție Doamne“, lua dintr'o firidă cesculița cea cu floare, o umplea cu apă și-o pune pe-un scaun lîngă patul tati. Atîta treabă făcea și ea.

După ce se culcau toți, numai mă treziam că se deschide ușa dela odaia în care dormiam eu, și binișor, ca o pisică băga capul.

„Nene, știi tu de ce-mi ești drag mie? — Fiîndcă stai noaptea și citești.“

Dacă mă făceam că n'o aud și nu-i răspundeam nimic, închidea ușa frumos și pleca. De mă împingea păcatul să zic vre-o vorbă, mă treziam cu ea lîngă mine.

¹ Din Volumul „Ramuri“ apărut acum.

„Ce, nu ți-e somn?”

Cu mânuțele în sân, și cu capul lăsat pe-un umăr, îmi răspundea scurt:

„Nu!

— Vrei să-ți dau o carte de povești?

— Da!”

Cum simția cartea 'n mină, încremenia cu ochii pe slove. N'ai fi urnit-o din loc, să-i fi dat nu știu ce.

Cîte nopți frumoase n'am petrecut cu ea în vacanțele de vară! Odaia mea da cu ferestrele într'o luncă mare, în care pășteau vitele. Deschideam ferestrele amîndouă și ne lăsam vrăjiți de cîntecul talangelor, care în liniștea nopții se innălța ca o rugăciune.

Păunița își ridică din cînd în cînd ochii de pe carte și-asculta. O simțiam, dar mă făceam că nu bag de samă; m'ar fi ținut de vorbă. O vedeam apoi trudindu-se să-și găsiască șirul. Dupăce și-l găsia, mă uitam la ea fără să mă văză. Era atîta liniște pe figura ei, în jurul ochilor atîta bunătate. Buzele i se mișcau din cînd în cînd, de bună samă cînd da peste vre-un cuvînt mai încilcit. Citia, citia și era destul să se iviască o notă nouă în acel concert al nopții, scîrțitul vre-unui car sau altceva, și numai o vedeai că ridică iarăși capul.

„Ce frumos e!” șoptia cu ochii perduți pe fereastră.

Zburdalnica de peste zi era schimbată. Se îmbăta din poezia nopții, ca un suflet credincios de vorbele unei rugăciuni. De cîteori nu m'apuca de mină și-mi șoptia:

„Auzi... auzi.”

Cînd apoi, după miezul nopții, începea păstorul să tragă din caval, Păunița își uita de carte. Cu capul lăsat pe mină, cu ochii închiși de jumătate asculta fermecată. Păru-i căzut pe obrajiși luminați de lampă părea niște șuvițe de aur. În jurul buzelor îi flutura un zimbet curat, ca razele răsăritului. Era atîta înduioșare în felul cum sta și cum trăia în cîntecul cavalului.

„La ce te gîndești, Păunițo?”

Vorbele astea o treziau și mă privia un moment speriată. Apoi, după ce-și venia puțin în fire, mă întreba:

„Nene, e drept că Făt-frumos a avut părul de aur?

— Vezi bine!”

Și rămînea iar dusă pe gînduri!

De cîteori nu ne treziam cu mama în prag.

„Ce, nu v'ați mai culcat, strigoilor? Haide, zgripturoaico, dimineața dormi ca lemnu!” — și mi-o lua de mină și-o ducea cu sila la culcare.

Peste noapte numai mă treziam cu ea în odae.

„Nene, nene, ai auzit cum cînta cucuvaia? Mi-am luat jocul tatii și-am venit să mă

culc aici. Cu tine nu mi-e frică!” Și se culca pe-o canapea.

Așa era: ziua n'o mai încăpea locul și noaptea, dacă punea mina pe vre-o carte de povești, își uita să se culce.

Odată i-am dat să citiască povestea lui Creangă: „Punguța cu doi bani!” Nu mai era chip să lase cartea din mină. A citit și a recitit povestea asta pînă o învățase de-a rostul.

I-am povestit ceva din viața lui Moș Creangă. Stetea ea și nu prea pricepea ce-i spuneam. Într'un tîrziu mă întrebă sfioasă:

„Da lui Moș Creangă ăsta, cine i-a spus povestea?”

A doua zi era Duminecă. În fața casei noastre, lingă fîntîna din uliță, era un rîs și-o voce bună, de ridică satul în sus. Mă uit pe fereastră și o grămadă de lume, femei, fete, copii striga în gura mare: „la citește-o dela început... s'o auzim dela început, dela început!”

În mijlocul acestei mulțimi era și-un moș bătrîn, păzitorul dela poarta satului, care trăia cu ce căpăta dela trecători.

„He, tacă-vă gura!” — strigă bătrînul ridicînd coșcoageamite măciuca în sus și făcu liniște.

Păunița începu.

„Era odată o babă și-un moșneag.

— Țăla eram eu — sări bătrînul cu vorba. Toți începură să ridă.

— Tăceți, ori nu vă mai spuți!” strigă Păunița.

Tăcură toți.

„Era odată o babă și-un moșneag. Baba avea o găină și moșneagul un cocoș; găina babei se oa de cîte douăori pe zi și baba mîncă o mulțime de ouă, iar moșneagului nu-i da nici-unul...”

— Auzi, a dracului cotoroanță!” strigă indignat păzitorul dela poarta satului și ridică măciuca în sus; praf ar fi făcut-o, de-ar fi fost acolo.

Păunița, văzîndu-se iarăși intreruptă, se apropie furioasă de bătrînul, care stetea pe-un scaunel cu trei picioare.

„N'ai să mai tac?” și-l împinse de se rostogoli ca un bostan.

S'a făcut un rîs, de ridicase satul în slavă...

În sfîrșit, Păunița reluă citirea povestii și cu cît citia mai mult, cu atît căscau gurile mai tare

„Al dracului cocoș! Da găina știu că i-a făcut-o babil! Apoi găina tot găină; a ouat o mărgea. Ci-că ar fi pricopsit pe baba...”

— Mă, să vă spuți eu ce e, mă. Apoi Dumnezeu n'a vrut cu baba, mă. Adecă de ce nu i-ar fi dat și moșneagului un oușor? Lacoma! Acum roază la mărghică...”

Și așa a fost.

Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș; (1860—1905).



Cine nu știe acum prin sat povestea cu cocoșul și găina, cine nu glăsuește cu drag:

Cucurigu, boeri mari,
Dați punguța cu doi bani?

*

La șasesprezece ani Păunița s'a măritat. După un an m'am dus s'o văd. Era o zi de sărbătoare din primăvară. Soarele se uita cu drag pe ferestruța cea mică în căsuța scundă dar curată, unde Păunița se trudia să-și înfașe copilul: primul ei copil! fața îi era luminată de raze și pe ele par'că se coboria din ceriș binecuvîntarea. Ce fericită era!

Cînd s'ajungă cu înfășatul pe la picioare. mititelul începu să se zvîrcoliască ca o șopîrlă, Păunița începu să plîngă.

„Uite-așa mă năcăjește întotdeauna!“ Apoi întorcîndu-se spre el:

„Nu vreaî?... Nu vreaî? Eî bine, dacă nu vreaî rămîi... pustiî!“ și plecă spre ușe. Acî își întoarse fața, plînsul i se opri și ochii i se luminau ca prin farmec. Se repezi, își luă copilul în brațe și-l sărută... îl sărută.

„Nu te las, nu te las singur... nu te las, Făt-frumosul mamîi!“

Tot copilă rămăsese.

Zaharie Bărsan.

ICOANE DIN STRĂBUNI.

— Nunta lui Graur. —

*Suris de raze sus pe boltă ușor sclipind se cern în pale
Investmintînd albastrul zării ca o năframă de mătăsă;
Iar din a dragostei visare, senina florilor crăiasă
Cadelnițează dulci mirezme peste livezi în a ei cale.*

*Și toată firea se 'nșioară
De-atîta drag în primăvară,*

*Că din adîncuri par'că crește cereasca binecuvîntare
S'aștearnă 'n suflete lumina de viață sfîntă dătătoare.
De cîtece de alăntă și chioke răsună satul, —*

*S'aud detunete de flinte și chef și brîuri la tot pasul;
Venînd se văd butci și rădvane făcîndu-și sus la curți popasul,
Căci nunta Hatmanului Graur pornitu-s'a cu mînecatul.*

Moldova 'ntreag' a prins de veste

Că-a lui mireasă-i ca 'n poveste;

*Și cum s'animă'n hori și saltă cu Graur mirele de-a rîndul,
Așa-i de mîndră'n joc și'n vrere, cît nici nu poți să-ți dai cu gîndul.*

*Beteală pusu-i-a nănașa și lămiuță 'n părul de-aur,
Și nestimate să tai lumea pe prețul lor — la gîtu-i salbă;
Iar pe zăbunul alb ca neaua și peste rochia-i tot albă
Par'că'ău fost nins sfios stelufe din poala slăvilor în faur.*

Pe chip norocu-i rîde-a leno,

Aprinșii ochi clipeșc din gene, —

*Și din întreaga ei făptură săruturi pare că-și tai zborul
Neprihănite și senine se 'nnalțe dragostii soborul.
Alături Hatmanul tresaltă de-atîta sfîntă tinereță,
Că 'n jocul lui isteș și sprinten s'ău prins bătrîniî glugă 'n horă.
Se minunează toți nuntașii și soacra-i mîndră de-așa noră,
Chiar soarele în stratî de perle s'a înflăcărat l'asa mîndreță.*

Dar iată nun'a rupt colacul:

Mireasa roșie ca macul, —

*Sărută mîinile la socri, la nunî pe rînd, cum se cuvîne, —
Iar cînd spre Graur se întoarce, scîntee cerul de lumine.*

*Prin hora spartă, vorniceî, pornesc în chiot cu cînsteala:
Le flutură năframa albă, hiritisirile răsună, —
La ca un zvon de ape 'n murmur de-olaltă crește voia bună
Cînd ici și col'o'n mers mireasa și-arată ochii și beteala.*

La mesele făcute roată,

S'ău strîns nuntașî cît lumea toată:

*Rîd bunătățile întinse și ochii rîd și curge vinul,
Iar fețele se 'mbujorează — „că tare-i vechiî și roș pelinul...!“
Ca 'n legănările de valuri printre cireșii ninși de floare
S'aud lăutele, — și cobza ușor ca'n vis țînînd isonul.
Dar s'a strîmbat pe semne nuna la cei țigani, că-i schimbă tonul
Intr'o bătută voînicescă — „să salte caî din pripioare!...“*

Atîț; — Și 'n chioțe mesenî

Răzbesc pămîntul ca vedenî;

*Și sar și nunți din capul mesii și socri, miri și toți nuntașii,
Și-o bat de-olaltă vilvâtaie, din cînd în cînd strigîndu-și pașii.*

*Dar nu știu cum, în vilva goanei s'apleacă mirile de spate
Și ochii galeși ai miresii s'arută'n grabă pe nevrute.
„Noroc, măi fine!...” strigă nașa. S'opresc nuntașii din bătute,
Iar socrului îi rîde barba: „Văzuși ce hoț de mire, frate!?”
Mireasa prinde să-și resfire,
Roșind, beteala cea subfire...
În ușa casei două babe în taină sprîjină ușorii,
Privind cu drag nespus la dînsa: „Mîncea-i-ar maica ochișorii!”*

A. Mîndru.

STRĂINA.

I.

„Care va să zică...”

— Mă duc!

— Și pentruce te duci?

— Trebuie; am promis tatii.

— Măi Ghiță, măi, altfel de om te știam eu!

Ce dracu, poeții ăștia trebuie să fiți mai cu capul a mină. Cînd zici tu una, mă, apoi zisă rămîie et si frangebatur orbis, orî cum o zis rumânu ăla...

— Et si fractus — zimbi Ghiță.

— Et si fractus, fire-ar al naibii, cînd zic eu odată că nu vreau, apoi nu vreau și — pace!

— Nu-i adevărat, o să măi vorbim de asta, haide la cină.

Și cei doi tineri se așezară la masa lor obicinuită, în birtul din fața gării.

„Din capul locului, începu Iuon, ștergînd marginea halbei cu dosul mîinii, tu trebuia să te împaci cu gîndul, că tatăl tău are să se însoare a doua oră. E tînăr încă, are copil mic, apoi gospodăria știu că n'o să i-o conduci tu...”

Ghiță privia aiurit, în gol.

„Așa-i orî ba?

— Ian spune-mi, de cîți ani erai tu, Ioane, cînd a murit tatăl-tău, începu el, cu ocol.

— Eram micuț de tot; nici nu-l cunoșteam.

— Ei bine, și ce-ai zice, dacă într'o bună dimineață te-ai pomeni, că mamă-ta se mărită din nou?

— Eū?... Adică... iartă-mă, Ghiță, dar comparația ta nu prinde.

— Ba prinde, zău. Spune numai, ce-ai zice?

— Eū? Ce să zic? Din capul locului așa ceva nici nu-mi pot închipui.

— Vezi, așa ziceam și eu. Pe urmă, cînd m'am convins, că totuș e adevărat, stam năuc și nu măi știam de capul meu. Un lucru știam hotărît, că la nuntă nu mă duc, nici să mă omoare.

— Și acum, pentruce te duci?

— Mă duc... știu eu, par'că nu merg însumi, ci altcineva mă duce, orî altceva, cum vrei.

— Zi-i: o putere necunoscută, așa-i zic poeții.

— Cu adevărat, o putere necunoscută. Din factorii complexi ai unei lucrări, e greu să stabilești cu siguranță raportul imediat al cauzalității.

— Al cauzalității efective, rîse Iuon, golin-du-și halba. Mă, nu-mi umbla mie cu teorii de astea filozofice. Astea-s mofturi. Și, ca să-ți răspund la întrebarea de mai nainte, de-ar trăi tata fie-iertat, și de mi-ar scrie, ca ție de pildă, să merg acasă, că se însoară, i-aș răspunde pur și simplu: „scuză, tată dragă, sînt foarte ocupat dar profit de prilejul de a te felicita din toată inima”.

Ghiță sta încruntat, mușcîndu-și buzele.

Pentru întîiaoră tatăl-său se coboria din cadrul lui de icoană sfîntă, în lumea oamenilor de toate zilele.

Iuon, pîrîndu-i-se prea aspră izbucnirea, începu într'un firziū:

„Măi Ghiță, zău nu te supăra. Poate să ai tu dreptate. Dacă crezi că e mai bine, du-te; dar eu, în locul tău, odată cu capul nu m'aș duce.”

Și pînă cătră miezul nopții cei doi prietini se capacitaū împrumutat, cînd măi în glumă, cînd măi înduioșați.

„Că vezi, mă, și bătrînu-tău are dreptate. Ce vrei tu, să-i risipiască averea găzdoia și slugile? Și azi-mine, cine-l grijește la bătrînețe, cînd feciorii lui s'au risipit care 'n cătrău, ca puii potîrnichii?

— Știu, știu... astea toate sînt adevărate, dar totuș, cum are să vină străina aceea să doarmă în patul mamei, să minince cu noi la masă... și cum vin eu, auzi mă, cum vin eu să-i zic la venitura aceea: *mamă?*

— Vezi, pentru asta ziceam eu, să nu te duci la nuntă. Acum o să ți se pară lucrul cu totul neobicinuit, revoltător chiar. O să observe chiar tatăl-tău turburarea asta. Și o să strici tot cheful nunții cu mutra ta de filozof speriat și ne-

norocit... De aceea zi, eă, rămii aci. Pînă la vară, o să te împac cu gîndul realității și n'o să fii un spine în această căsnicie, încheiată de bună samă mai mult sub imboldul minții și al necesității decît sub stăruirile romantice ale unei dragosti întirziate. Vremea le împacă toate; fericit n'ai să mai fi în casa părintească, asta e sigur. Dar poți să-ți faci cu vremea măcar tolerabilă situația ta acolo."

Ghiță tăcea încruntat, strîngînd cu dinții țigara.

„Nu sînt copil. Mă știu eă preface atita samă, ca să nu supăr pe nimeni în clipe solemne. În cazul, cînd situația are să-mi fie in-sportabilă, ce mai mare lucru. Îți trimit cîteva șire, să-mi dai o depeșă că sînt citat de urgență la decan.

— Bine... în caz de nevoie dă o depeșă, cu răspuns plătit..."

II.

Cînd trenul se puse în mișcare, Ghiță avu grozave clipe de părere de rău.

De ce mergea el? Nu se putea ținea oare nunta aceasta și fără el? Frățiorul lui avea, ce e drept, lipsă de o mamă, dar el, ce lipsă avea el? — Se vedea înstrăinîndu-se de căminul părintesc, muncind cu zor în loc străin, purtînd pretutindenî, el singur, închisă în suflet, icoana sfîntă a celei ce nu mai este.

Se întinse obosit pe canapea, și, în cadența monotonă a goanei vagoanelor, adormi de-abia.

Cînd se trezi, se simția altul.

De sigur, mare necuviință ar fi fost din parte-i să refuze; și mare necuviință ar fi și dacă n'ar păstra, cu acest prilej, cea mai veselă atitudine.

Tatăl-său îl aștepta la gară.

Urcară în căruță. Pe drumul de cîțiva chilometri, pînă să ajungă în sat, tatăl său începu, sfîngaci, să-l introducă. Îi era rușine de tatăl său, cînd îl auzia pentru întia oră vorbindu-i cu sfială. Îi tăia vorba, spunînd că îl înțelege pe deplin și că pasul acesta este de mare folos, mai ales pentru fratele mai mititel, ajuns pe mina servitoarelor.

Nu mai era el.

Vorbă așa de convingător, cași cînd altul ar spune vorbele aceste. Se minuna și el de cumînțenia lui.

Tot altul l-a supliniț și a doua zi la nuntă și-a treia zi, cînd s'a trezit buimăcit, pe la amiază.

Și deaceea nu-și aduce aminte de tot ce a fost, decît fragmentar. Prin o sîtă deasă i se strecoară amintirile acestei zile, cași cînd toate aceste nu le-ar fi trăit aievea, ci le-ar fi citit undeva, de mult, nu-și mai aducea aminte, unde.

Pregătise denainte pe tatăl-său, că n'are să rămînă mult acasa, în caz că daraverile dela universitate l-ar chema mai în pripă.

În sara dintii, pretextînd oboseală, se culcă din vreme. Auzia zgomot nedeslușit din odăile vecine, șoapte, pași, scîrțait și trîntit de uși, zurăit de tacimuri: preluțiile serbării de mine. Nervos se ridica din cînd în cînd, sucînd țigară după țigară, zvîrcolindu-se în așternutul lui de flacări.

...Ca de un vis nebulos își aduce aminte de clipa, cînd s'a întilnit cu — ea. Putea avea vre-o treizeci, treizeci-și-cinci de ani, înaltă, binefăcută și rumenă; abia în jurul ochilor, scăpărători încă, mijiaă crețele fine ale potolirii. El se plecă mașinal, să-i sărute mîna, ea îl opri cu o stringere de mîna, îl îmbrățișă și îl sărută pe frunte.

„Ghiță dragă, să ții la mamă-ta, cum eă am să ții la voi..."

Și o podidiră lacrimile.

În fața acestor lacrimi, el se simți umilit; erau menite să-i spele din suflet cea din urmă opintire.

Voia să spună și el ceva, îngînă cîteva cuvinte de complezanță, fără să știe ce spune.

În fața oglinzii își potrivia clacul pe părul frezat, zimbîndu-și cu încurajare.

Și cu un gest aproape strengăresc zise birjarului:

„Mîna la doctoru."

La geam, perdeaua tremură ușor, cînd birja se opri și el coborî cu pas elastic, cu buchetul în mîna.

Doctorul, un bărbat gras, îi eși înainte, muștrîndu-l, că nu-î cercetase mai dinainte.

„Să mă iertați, d-șoara Leana mai ales să mă ierte, am sosit numai aseară și eram sfișit de oboseală."

Leana, cu zimbetul ei de regină-lunonă, îi întinse mîna.

El se cutremură vîzînd-o atît de desăvîrșită, cum n'o văzuse încă nici în visurile lui cele mai îndrăznețe.

Ochii ei negri scăpăraă lumini diamantate...

Urcară în birje.

Și ce-a mai fost pe urmă?

La biserică — o înghesuială și o căldură, felicitări și risuri înfundate, șoapte tainice în băncile de alături.

Pe urmă, muzică și masă întinsă și toaste și — vorbe...

El sta ca ipnotizat la stînga Leanei, povestînd în taină, electrizat de privirile ei de flăcări și de zimbetul ei ucigător. Din cînd în cînd ea se pleca în spre el, întrebîndu-l.

„Ce-ai spus? Mai zi odată!"

Și șuvițele ei răslețe îl atingeau atunci, ca tot atîtea șirme electrice, pe față.

Doctorul nu-și mai ridica ochii dela ei.

„Leană dragă, nu tot asculta de domnu Ghiță, că numai ce-ți sucește capu."

Ghiță rîdea din toată inima.

„Că bine ar fi, domnule doctor, cel puțin n'aș fi numai singur cu capul sucit...“

Din fruntea mesii, tată-său zimbăia cu bunătațe iar „mamă-sa“ îl amenința cu degetul.

Era așa de îndestulit cu sine, că nu mai putea de bucurie.

Cînd se ridică masa, dansul se porni cu multă voe bună.

Și pe la trei dimineța, cînd doamnele se pregătiră de plecare, Ghiță frămînta pămîntul, după gît cu alți pretini de sama lui și cu alții mai bătrîni, într'o sîrbă năpraznică.

Țiganiî trăgeau mai domol din arcușuri, domniî, rămași acum singuri, se îngrămădiră mai strînși de-olalată, închinînd din pahare, vorbind cu mare gălăgie, gesticulînd aprinși, pînă ce zorile dela geam aruncară asupra lor vâlul lor vinețiu la început, roșu apoi și galben la urmă...

III.

Cînd Ghiță se pomeni pela amiaz, rămase cu ochii țintă la icoana din parete a mame-sii.

„Așa-î, mamă dragă, că în cealaltă lume tu ai iertat uitarea tatii și veselia mea prefăcută de ieri?“

Își amintia de scrisoarea, pe care o trimise încă de cu noapte, prin un servitor, lui Iuon: depeșa nu putea să întîrzie mai mult de-o zi!

Cînd, în sfîrșit, depeșa sosi, el se arătă foarte surprins, năcăjit de pierderea vacanței proiectate.

Își adună bagajul cătrănit, în vreme ce mamă-sa îi pacheta fel de fel de bunătați, resturi dela nuntă. Și-î venia așa o milă de femeea aceea, care nu putea să-î intre în inimă...

Pe la zece din noapte urcă în birjă, să nu scape trenul dela miezul nopții.

Era foarte îndestulit, că reușise peste așteptare.

Din vîrful dîmbului își mai întoarse ochii înspre sat. Casa lor strălucia în noapte, cu geamurile luminate. Îi veni așa o înduioșare, gîndindu-se la hotărîrea lui întunecată, că n'are să mai vadă geamurile acele.

Și întorcîndu-se cu ochi umezi și încruntați înspre slugă îi zise:

„Mină, măi, mină!...“

Al. Ciura.

FANTAZIE.

Te string la pieptul meu fără nădejde,

Dar cu un dor ce mistuie și curmă...

O dă-mi din raza tinereții tale,

Primește 'n schimb scînteia cea din urmă.

Mi-e milă și mi-e dor, o nu te duce
Doar viața 'ntreagă nu-î decît o clipă...
Dă-mi balsamul îngăduirii tale,
Cu el să-mi vindec frînta mea aripă.

Să-mi pară c'a trecut pe lîngă mine
Florocul sfînt și mi-a întins o floare,
S'o umezesc cu lacrămile mele,
Apoi roșînd s'o pun la cîngătoare.

MARIA CUNȚAN.



M. EMINESCU:

Monolog din „Mira.“

Ștefanița Vodă. Mărirea? (Cu desgust) E
Ce gol, ce sec e sufletul meu! De-aș muri
mă curînd! Viața mea-î o noapte neagră...
abia o stea mă luce pe cerul ei... numai una...
Ea... cine-î ea? Pentru ea aș vrea să mă
trăesc... și cu toate astea, pare-că din cauza
ei voi să mor.

La tine stea din urmă a negrei nopți viață
Gîndesc cu întristare. Ș-a morții pală față
Apune 'n nouri roșii, cu diadem de spin,
Cu aripele negre, cu vîntu-î de venin,
Ce singele-amorțește, c'o floare neagră 'n mină.
Și buza ei răcîtă, ochirea ei bătrînă
M'alungă de viu încă în galbenul mormînt.
Dar eu voi viață, ziuă, eu voi să beau, să cînt.
Fugî, moarte, de la mine, te pierde 'n noaptea ta
Și lasă-mi timp să caut... să 'ntorc privirea mea
La două-zeci de fluturi de aur și lumină
Ce au trecut ca vîntul... La anii mei senini
Ce s'au 'necat în cupe de vin, pe buze dulci.
De ce vrei, azi, o suflet, în moarte să te culci?
Aû n'ai timp să mă fluturi? In cupă nu e vin?
In lumea asta albă nu e destul senin
Să zugrăvești cu dînsul vre-o cîțiva anî de viață,
Vre-o cîțiva anî de-amoruri smaltați în dimineată,
Și cîntec? Tacî corp veșted! Anî sunt, dar nu-î
[putere

Ci cum risipitorul aurește cu avere,
A uliței uscate piatra seacă, mărunță
Mi-am cheltuit viața și fac cu moartea nuntă.

(După o pauză.)

Cu fruntea 'ngălbinită privirea fermecată
Mă 'mpedec în gîndirea-mi de crucea cea secată.
De-a morții vrajă rece de viu eu mă usuc,
Pe-a vînturilor gînduri eu gîndul meu îl duc.
Rumpeți de pe-a mea frunte auritul diadem
Dară lăsați-mi viața... să rid, să nu blestem...
Să nu privesc în lume un ochiu fără lumină
Un osîndit ce-l duce la moarte fără vină.

O liră fără sunet, un aer în mormînt
Un vînt ce se întreabă : eî sunt, s'aî eî nu sunt.

(Pauză.)

Cum m'am perduto, Doamne! Din jurele de foc
Pe care lumea largă nu-l încăpea în loc
Ce-și arunca în stele, în cer, în nor, în lună
Dorința lui regală, visarea lui nebună,
Azi vezi o umbră pală, un om fără putere,
Ce de la moartea-avară un an, o zi mai cere.
Din mări cu munți de viață sunt aruncat pe vad,
Din ceruri de lumină m'am coborît în iad
Unde alerg cu spaimă nebun, bolnav, tăcut,
Cu fruntea înfierată ca îngerul căzut.
Să mă întorc?... Acuma?... Acum e prea tîrziu,
In inima mea stearpă nimic nu măi e viu
Eu nu măi am voință, eî nu măi pot avea...
Eî am numai dorința pustie și mișea
Ca să-mi petrec! Ce-mi pasă pe contul cuî.

[Eî bine,

Eî voi petrece 'n lume făr' a-mî pása de nime.

Notă. Monologul acesta face parte din un început de tragedie istorică a lui Eminescu. Subiectul e scos din viața lui Ștefan Vodă, cel tinăr al Moldovei (1517--1527) Fragmentul poartă titlul *Mir* a după eroina cu acelaș nume, despre care însă se tratează foarte puțin. Ștefan e reprezentat de autor ca un om „nestatornic, de-o beție tristă, nobil în fundul inimei, dar abrutizat prin pasiune; un mare fond de grandoare; caracter melancolic; sangvinic; oacheș.” Mira avea să fie „o fată palidă și lunatică, cu inima la început rece a unei virgine ce-a visat cerul. E personificarea unei rugăciuni melancolice, care nu se știe cum se rătăcește pe pămînt, cînd nimica din ea nu se pare a fi a pămîntului.” — *Lucrarea, cită ne-a rămas, împreună cu schițele ei, se păstrează în Mscrișele Academiei nr. 2253 și se va tipări în volumul al doilea de scrieri postume („Teatru“).*

II. Ch.

CRONICĂ.

† **Matei Nicola.** Încă unul din vig uroșiî ste jări aî pădurii neamului, s'a prăbușit în neant, *Matei Nicola*

entuziastul tribun din tinerețe, bătrînul venerabil și cu greutate de astăzi, — s'a dus și el la tovarășiî săi de principii și de muncă ideală, — în cealaltă lume. Născut la 1829 în Selicea, începe studiile



† Matei Nicola.

gimnaziale la Cluj unde îl ajunseră evenimentele anilor 1848/9. Tinărul student și intră ca tribun în prefectura lui „tata moș”, proto-

popul Balint, distingîndu-se măi ales la Trîmpoale și la Rimeți. Urmează apoi studiile în Blaj și în Cluj, apoi academia de drepturi din Sibii. În 64 face examenul de avocat în M.-Oșorhei, luînd parte în 65, ca deputat, în dietă Transilvaniei. Își deschide apoi cancelarie în Abrud, trece în aceeași calitate la Alba-Iulia, reîntorcîndu-se apoi la Abrud, unde rămîne pînă la moarte. Entuziazmul tineresc l-a urmărit în toți pașii, făcîndu-l să urmăriască cu interes ori-ce manifestare de caracter românesc, luînd parte activă la toate mișcările noastre măi însămnate. Deplîngem în moartea lui un stejar viguros din generația veche.

*

Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramurăș a binevoit să ne pună la dispoziție tabloul din acest număr, al căruî original l-a trimis Muzeului din Sibii. Tabloul cuprinde pe fruntașii ei din trecut și de astăzi și cîteva vederi măi însemnate din acele părți. Cu alt prilej sperăm că ne vom putea ocupa măi amănunțit cu activitatea binefăcătoare a acestei Asociațiunii, care, poate ca nici una dintre surorile ei, are chemarea sfîntă și grea să aprindă facla culturii naționale într'un colț pâriginit al Românisimului. În timpul din urmă par'că și 'n aceste părți se observă o desmorteire din letargia dureroasă de pînă acum, căci, sporadic ce e drept, se măi aude cîte-un glas curios, ispitînd cetatea culturii românești cu cîte-o întrebare după o revistă sau după o carte scrisă în graiul Dragoșeștilor.

*

DI G. Dima din Brașov a primit dela Ministerul Cultelor și Instrucțiunii publice din România însărcinarea să-și editeze operele complete muzicale. *Lucrarea întregă, care cuprinde vre-o 80 de compoziții, va fi un volum de peste 590 pagini.*

*

„Muza Română” — rediviva. Aflăm cu plăcere, că „Muza Română” singurul organ muzical ce l-am avut aici, o să reapară cu: 1 Ianuarie sub direcția dluî *Jacob Mureșanu*. Din acest prilej ne vom ocupa măi pe larg în numărul proxim cu maestrul Mureșanu, care a avut amabilitatea a ne da pentru *Luceafărul* o parte frumoasă din compoziția „Mănăstirea Argeșului”: „Visul lui Manole”.

*

Ziare și reviste nouă. În Constanța nu de mult apare ziarul „*Tribuna Dobrogei*“, redactată de cunoscutul scriitor dl Ioan Adam. Naționalismul răgușit din acele părți, ceterat pînă acum de niște trubaduri grupați în jurul lui „Ovidiu“, pare a-și înclina capul trudit de oboseala bătrînețelor spre vecinică amuțire. E și vremea! Acolo, unde se cere o muncă de asimilare și de întărire națională, n'a-și ce căuta huhurezii literari, cari cu țipetele lor stridente sperie numai lumea, vestind răul și prostia. Acolo, unde după o stăpînire românească de 25 ani, un întreg județ (Tulcea) e bulgăresc și rusesc, unde sînt case în cari stăpînul își împodobeste pereții cu icoana Țarului, nevoind să știe de Regele Carol, acolo trebuiesc minți pricepute și harnice, cari să propovăduiască învățătura cea dreaptă și mintuitoare. Și dl Adam, cînd s'a hotărît să-și cheltuiască toată energia tinereții, toată înțelepciunea minții sale pentru a semăna ogorul străbun cu sămînța nouă a ideilor românești, a săvîrșit fapta cea mai deamnă de-un scriitor. Noi de-aici credem că noua lăcărare națională din Dobrogea e călăuzită de cel mai desăvîrșit idealism și de cele mai neprihănite sentimente ale unor inimi dornice de-o îndrumare sănătoasă, de-aceea le trimitem urările noastre de bine. În cei opt numeri apăruiți pînă acum se luptă răsplat și cuminte pentru îndreptarea răului local și se ating chestiuni, unele într'o formă cam naivă, cari sînt de interes general românesc. Poetul acestei *Tribune* e ardeleanul nostru dl I. U. Soricu, ale cărui creațiuni adesea cuprind strofe frumoase.

*

În Caransebeș, reședința episcopiei ortodoxe cu acelaș nume, a răsărit tot de curînd *Renașterea*, foaie socială și economică săptămînală. „E ceva putred în Danemarca“ — fiindcă în programul acestui organ de luptă ni se spune „că pe terenul bisericesc *conducerea* s'a abătut prea departe dela spiritul adevărat național, ba chiar dela menirea adevărată și sublimă a acestei instituțiuni“. Pentru „împedecarea acestei triste acțiuni“ se pare că s'a înființat această foaie. Renașterea la o viață purificată de miesme desigur că nu se simte numai în Caransebeș. O, nu! Jalbe împotriva înaltei *conduceri* s'aud de pretutindenți, și nu lipsite de temei. Răului, cași mucegaiului, îi plac lăcașurile întunecoase și ferite de frămîntarea vieții. Și pe la noi în multe părți cirmacii clipocesc și ne țin barca adăpostită în cumînțenia întunerecului, unde nu ne vede și nu ne simte nime; iar biata turmă credincioasă își deapănă rostul vieții în tăcere, trăește și moare cum s'a pomenit. Așa e în mare. O înaintare, o îndrumare înspre bine rar zărești, și aceea numai acolo, unde, din mila Domnului,

se mai găsește cîteun grup de oameni inimoși și conștienți, cari știu cum se călăuzește un popor ce-și așteaptă încă viitorul. O conducere serioasă și sistematică venită de sus, dela cei ce păstoresc sufletele celor înfrății cu glia și sărăcia, oricît am vrea s'o recunoaștem, nu o vedem. Prin urmare o luptă pentru înlăturarea acestui rău e necesară. Din acest punct de vedere „Renașterii“ îi dorim din inimă cît de multe tovarășe. Să nu se uite însă un lucru. Cel ce-și ia asupra sa sarcina grea de-a da o îndrumare nouă vieții cu atîtea fețe, trebuie să-și dea foarte bine seama de valoarea lui proprie, să știe alege cuminte mijloacele tămăduitoare și să cumpăniască temeinic căile cari duc la ținta bună, căci a dărîma numai fără cruțare, nu însămnă a și clădi. E din cale afară primejdioasă lupta mai ales pe „*terenul bisericesc*“. Aici e vorbă de credința unui popor întreg, stai în fața unui cult, intim legat de oameni, de forme trecătoare, cari nu pot fi muruite cu noroi, lăsînd curată credința în sine. Atingeți-vă deci cu sfială, luptătorilor, de cele sfinte, să nu stîrpiți deodată cu ranele pămîntești și viața cerească a unei credințe.

*

Dela 1 Octombrie în București (Str. Scaune 33) apare sub îngrijirea dlor G. Țițeica, profesor universitar și G. G. Longinescu, profesor secundar, revista științifică de popularizare **Natura**, care spune pe înțelesul tuturor rezultatele mai însemnate ale mișcării științifice, cu scopul „de a statornici o critică serioasă în judecarea oamenilor și a faptelor.“ Lipsa unei asemenea reviste o simțim cu toții, de aceea stăruința voitorilor noștri de bine e vrednică de cel mai larg sprijin.

*

În Galați a apărut o nouă revistă literară *Curentul nou*, despre care, primindu-o numai la încheierea numărului, vom vorbi mai tîrziu. Cei ce au auzit de reputația revistei dlui Ovidiu Densușianu pot să salute în acest „Curent nou“ un frate bun și mai mare a sorioarei „Viața nouă“.

I. C.

DĂRI DE SEAMĂ ȘI NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

V. Hugo, **Ernani**, dramă în 5 acte, tradusă în versuri de H. G. Lecca. *Biblioteca pentru toți*, Nrii 232—233. (Prețul: 60 bani).

Marele poet al neamului francez, șeful școlii romantice de pe la mijlocul veacului trecut, n'a fost norocos în lucrările lui dramatice. Toate sînt creațiuni mediocre, în cari caracterele inconsecvente, anahronismele izbitoare, situațiile false sînt tot așa de dese cași scenele frumoase, monologurile sublime și podoabele literare. Ernani (1830), una

dintre piesele de triumf ale școalei romantice, încă se susține numai prin calitățile din urmă.

Acțiunea se petrece în Spania la 1519. Ernani, nobil proscris și căpitan de haiduci, se iubește cu Dona Sol, nepoata și mireasa bătrînului duce Don Ruy Gomez de Silva. În frumoasa Donă e îndrăgostit și regele Don Carlos. Rivalitatea dintre cei trei amorezați alungă pe Ernani și pe Don Ruy într'o conjurație împotriva regelui. Acesta, cînd e ales de împărat al Germaniei, sub numele de Carol Quintul, iartă pe conjurați, renunță la Dona Sol, pe care o dă lui Ernani, iubitului ei. În noaptea nunții acestora vine Don Ruy și-i silește pe amîndoi să se omoare, pe urmă se străpunge și dinsul.

Acesta e cuprinsul pe scurt al acestei melodrame sentimentale, din care lăsăm să urmeze o parte puternică: monologul lui Don Carlos la mormîntul lui Carol-cel-mare.

... — O, cer! Să fii 'nceputul,

Sus, în picioare, sigur, privind 'napoi trecutul;
Să ai atîtea state din cari să-ți alegi;
Să fii tu cheia bolții; să vezi sub tine regi,
Pe capetele căror ștergi grelele-ți sandale;
Sub regi, să vezi atîtea coroane feudale,
Dogi, cardinali, duci, principii, margravi și alți pitici;
Apoi episcopi, preoți, baroni și toți cei mici;
Apoi, soldați... și 'n fine, cătră sfîrșit, nor înu
De neguri, tocma 'n fundul prăpăstiei, — poporul!
— Poporul!... Îmbulzeală, amestec, furnicar,
Voci, zgomot, vaet, țipăt, un tînguit amar,
Ce, deșteptînd pămîntul, ajunge să ne pară,
Cînd ne izbește-auzul, că-î sunet de fanfară.
Poporul!... Roi de-albine; 'nalt turn bisericesc,
Din care dau alarma, dușmani cînd năvălesc;
Stîlp gros, pe-al cărui umăr de secolii se-odihnește
Enorma piramidă ce 'n poli se sprijinește;
Talazuri vii, pe cari, cătră nemărginit,
Se leagăna într'una; puteri de negrăit,
Ce schimbă din loc toate și tronurile grele
Le sgudue, întocmai ca niște scăunele, —
Așa în cit toți regii, învinși și îngroziți,
Spre cer ridică ochii. — Nu 'n sus! În jos priviți!..

Acest fragment e în măsură a da o probă și despre valoarea traducerii d-lui Lecca, care nu e ferită de greșeli de versificație și de limbă. De ex: „strîngînd pe caldu-i sin amantul“ sau „Așa e că nu e-acum acasă?“ etc.

La „Teatrul Național“ din București aceasta piesă s'a reprezentat încă în 1898.

Iosif Popovici, Rumänische Dialekte I. Die Dialekte der Muntenen und Päduren in Hunyader Komitat. Halle 1905.

În anul trecut a apărut ultimul volum care încheie cercetările dialectologice ale d-lui Dr. G. Weigand (*Die Dialekte der Bukovina und Bessarabiens*. I. A. Barth, Leipzig 1904), făcute în curs de șapte ani. Această lucrare îmbrățișază pentru prima oră întreg teritoriul locuit de Români, din care s'au studiat graiul alor aproape 700 de comune. Materialul adunat de dl Weigand a fost su-

ficient pentru alcătuirea unui tablou sinoptic, în care se fixează particularitățile fonetice ale limbei românești, nu e însă destul de bogat și cu destulă precisiune adunat pentru obținerea unor rezultate definitive. Intențiunea nici nu era aceasta; s'a urmărit numai stabilirea în liniamente generale a dialectelor cu toate variațiile lor fonetice.

Cercetările amănunțite și făcute mai cu răgaz din viitor sint chemate să completeze și să desăvirșiască opera începută de dl Weigand.

Dl Dr. Iosif Popovici, care s'a specializat mai ales în fonetica experimentală, s'a hotărît să aducă o nouă contribuție acestor cercetări, în vederea cărora s'a înarmat cu cunoștințele necesare timp de zece ani, cercetînd cursurile celor mai renumiți profesori din străinătate. Primul volum din cercetările D-sale e cel din fruntea acestor șire, care se ocupă cu dialectele Muntenilor și Pădurenilor din comitatul Hunedoarei, cari au mai fost studiate odată de dl Weigand și de dl Dr. Byhan. Autorul în transcrierea textelor eliminează balastul de semne grafice de pînă acuma, întrebunțînd caractere nouă numai acolo unde cele din scrierea obicinuită românească nu redau sunetul dialectal.

Textele și materialul de limbă din cartea de față sint foarte bogate și foarte prețioase, chiar și din punct de vedere folcloristic. Cîteva exemple:

Păsărică cu cunună
Aș cînta sara pe lună,
Că inima mea nu-î bună,
Că-î legată cu curele,
Mîncată de multe rele,
Și-î mîncată de dușman,
Că drumu de bolovan,
Î mîncată de străini,
Că drumu de boi bătrîn.

Cîtu-î lumea și Ardealu
Nu-î ficior ca Pădureanu,
Cînd se 'ncalță el frumos
Și-apucă pe deal în jos...

Obiecțiunii filologice nu vom face d-lui Popovici, fiindcă această ramură nu intră strict în coloanele acestei reviste; cu toate aceste unele etimologii ne par riscate: *Cerbăl*=*Cer-băl*, *honos* (rămășiță de grîu) adus în legătură cu *gonosz*, numele Lucaci, *Ijoc* și *Dani* sint deadreptul luate din ungurește. Chestiunea numirilor de localitate precum și partea etnică, ni se par superficial tratate. Pe urmă susținerea ipotezei d-lui Hasdeu că Istrienii sint emigrați din Banat nu se poate răzîma numai pe acel sunet vocalic ce s'apropie de ungurescul *a*, trebuesc alte argumente mai puternice pentru a se apăra o teorie cam zdruncinată.

Probabil că 'n volumul al II-lea al *Dialectelor*, care va trata tocmai despre Istrienii, se va vorbi mai pe larg și mai temeinic despre această ipoteză.

Dl Dr. Iosif Popovici în primăvara acestui an, pe baza lucrărilor d-sale, a fost admis la universitatea din Budapesta să-și țină lecția de de inaugurare în limba ungară, vorbind despre verbele auxiliare în dialectul istrian, iar acum de curînd a obținut și aprobarea minist. ungar de Instrucție pentru postul de docent universitar.

Em. Grigorovitză, Dela Hotare — istorii moldovenești — București, „Librăria națională”, 1905. (Prețul 2 lei).

Al doilea volum de povestiri din acest an al d-lui Grigorovitză prezintă același interes literar cași cel dintîiu.

Acum în vîrstă de aur a cercetărilor minuțioase, a informațiunilor bogate, volumele d-sale, cu limba lor limpede, populară și cumpătată în flori stilare, se citesc cu plăcere, fiindcă în unele bucăți ni se istorisesc lucruri interesante, cum sînt amănuntele din viața ovreilor (Oirăh Gutman) și descrierea bilciului din Cernăuț acum sînt 30 de ani. Această parte din povestirile autorului va avea o viață mai îndelungată în vre-un colț ascuns de pe rafturile literaturii informative. Restul *istoriilor* n'au nici un interes, orî cel mult bibliografic, fiindcă nu sunt contribuții nici în bine nici în rău la mișcarea literară. Sînt povestirea unor întîmplări și fapte de toate zilele, cari în rigiditatea lor primitivă n'au nici o înrudire cu arta. Viața reală, povestită credincios, fotografiată, nu e artă; ea trebuie să se resfrîngă printr'un talent, să fie botezată cu aghiazma artei, pentruca să se curățe de toate aspertățile banale, de notele ei comune, și numai după acest proces de purificare și după ce s'a îmbrăcat în haina cuvenită de sâr-bătoare, se cade să intre în templul literaturii.

*

T.

Vasile Mangra: Slujba Sfințirei Bisericeii, după două manuscrite din a. 1674 și 1757. Cu o prefață. Arad 1905, Tip. dieces. — O broșură de 34 pagini, care cuprinde câteva date foarte interesante și necunoscute pînă acum. Mai interesant e manuscriptul lui Popa Petru din Tinod, care „în același timp, când Dosofteiu, mitropolitul Moldovei, traducea și tipăria întia oră liturgia în limba românească (1679), traducea și el, orî decopia de pe vre-un manuscript mai vechiu, liturgia lui Chrysostom pentru bisericile rom. dela Crișuri.” — Acest manuscript poartă caracterul epocii diaconului Coresi și „cuprinde tocmăi părțile cari lipsesc la Coresi,” — slujba maslului, slujba sfințirei bisericeii ș. a.

*

Calendare primite la redacție: „Amicul Poporului,” 1906. anul XLVI. Intocmit de I. Popovici. Prețul 60 fil. — „Posnașul”, calendar umoristic ilustrat. Anul XI. Redactat de Haralamb Călămăr. Prețul 50 fil. — „Calendarul Săteanului,” anul XV. Prețul 25 fil. — „Calendar” (cu litere cirile). Prețul 40 filerî. — Toate patru aũ apărut în edit. libr. W. Krafft, Sibiiu. — „Calendarul Uniri,” Blaș, Tipografia archidiecezană. Prețul 50 fil.

POȘTA REDACȚIEI.

Un frate. Poeziile „Ego” de Victor Bontescu le puteți comanda și dela noi. Prețul 1 cor 50 b. și 20 b. porto (p. România).

Luno. „Ciobanul” șede la munte și se gîndește la Fira, căreia îi face curte și Grigoraș. Șede și se gîndește și-apoi cuvîntează:

Să stai aici ca un mut?
Ba eu nu! Mă duc acasă.
Și-atîta 'm șezut prea mult
Las oile-aici, nu-mi pasă.

Ciobanul își lasă oile și n'ar trebui s'o facă, d-ta nu nu te lași de versuri și-ar trebui s'o faci...

Dendi. „O Istorioară” e, s'ar putea zice, o nuveletă à clef. Pentru lumea mare însă nu poate fi de interes. „Dreptatea groabă” n'o înțelegem. „Groabă” să fie oare nemțescul „grob”? O zîină care-și pune 'n cap „păruca și celelalte prietene ale parucei” e caraghioasă în ipermodernitatea ei. Ar mai fi încă multe de spus privitor la limbă. Caută-ți teme mai firești!

G. B. „Secetă”, „Codrului” și „Iarna” nu sînt publicabile, fiind încercări prea primitive. La poezii nu se recere numai rimă, ci și multe alte lucruri, cari toate lipsesc la cele trimise de d-ta.

Relly B. Adresa cerută e: Paris, Hôtel du Panthéon, Place du Panthéon 11. — În privința tablelor, — vom face ceva.

Trudita. Traducerile germane sînt binișor reușite. Deocamdată însă nu le putem lua folosul. Poate la anu, dacă lucrurile vor lua avînt mai mare.

Nahor. „Mulțămirile anticipative” pentru „binefacerea” de-a publica poeziile d-tale în „foaia, respective revista” noastră — s'aũ constat de premature. Credem de altminteri că ai scris poeziile sub influența frunțașilor poeți români, dar te asigurăm cu toată sinceritatea că rău ai făcut că le-ai scris. Ales strofele din „Rugăciune” unde constați că viața e o „cercare”:

Da, da, este o cercare
Căci văd îngerii-mi zimbesc,
Și-mi zic c'ăm chip de scăpare
Ce-am tradat iar să iubesc.
Voi iubi căci văd m'am înșelat
Dar fi-voiu iarăși fericit?
Doamine, dacă m'ai ertat...
Arată-mi că-ți sînt fericit.

Noi te iertăm și poate să ne ierte și cititorii că ți-am publicat aceste două strofe. „Călătorea”, — dacă e cu puțință, — și mai slabă.

Deiamuncel. „Onorata noastră Administrație” îți mulțumește pentru încrederea ce-o ai d-ta în talentele ei de critică literară, dar... tot nu merge. Încercările „încă fragede fiind prime ale d-tale” le începi cu „In toamnă”. Bine ar fi dacă le-ai și termina cu această poezie. În nădejdea asta publicăm o strofă, la întîmplare...

Singur printre crângi golașe
Vîntul șueră, gonînd
Cîntecele drăgălașe
Ce umbrau pe poteci doîmînd.

Pe lîngă cari semnna cu deosebită stimă etc.

Toboleanu. „Proba iubirii” e o traducere, slabă de tot, din limba ungară. D-ta ne-o trimiți drept originală, dar construcția frazelor tradează originea străină. — Cugeți rău cînd cugeți că „cără unguescul legyezô se zice ventilator.” Șchița întreagă e plină de fraze fără înțeles. „Cu manierile ei trăgea numai nesiguranța pentru dînsa”. „Era frumoasă fidanța mea, tineră, o secretă și cu o natură deosebită.” — „Întrebărilor mele asediatoare nîcînd nu le-a dat imediat răspuns.” — Și altele o mulțime.

APARE:	ABONAMENTUL:
La 1 și 15 a fiecărei luni, stil v.	Ediția de lux: — 20 cor. la an
Prețul acestui număr 50 bani. —	Pentru străinătate: 25 " " "
Pentru România 65 bani.	Ediția simplă: — 12 " " "
—	Pe jumătate de an 6 " " "
—	Pentru străinătate: 16 " la an

Redacția și Administrația:
IV., Strada Zöldfa, Nr. 7.

Red. resp.: MIHAI STAN.

AVIS.

Numărul viitor va apărea dublu și va fi ultimul din acest an. În numărul prim din anul viitor se vor publica numeroase ilustrațiuni, reproducând pictura catedralei din Sibiiu de dl Octavian Smighelschi. Coperta va fi lucrată în 5 colorii, cu motive românești, iar figura Domnului nostru Isus Christos din mijlocul cupolei dela catedrală se va reproduce în colorile originale.

Toți citii vor să primiască acest număr aŭ să trimită abonamentul pînă la sfîrșitul anului curent, care și pentru aul viitor rămîne același :

12 cor pe 1 an, ediția simplă.
6 cor. pe 6 luni, " "
20 cor. pe 1 an ediția de lux.
10 cor. pe 6 luni, " " "

România :

16 cor. pe 1 an ediția simplă.
8 cor. pe 6 luni, " "
25 cor. — pe 1 an ediția de lux.
12 cor. 50 pe 6 luni, " " "
Pentru preoți și învățători săraci pe un an în Ungaria 7 cor și Rom. 12 cor.

Almanachul Luceafărului.

În anul viitor redacția noastră va publica și un **Almanach**, cu ilustrațiuni bogate, bucăți literare inedite, informațiuni literare și artistic, dări de samă asupra mișcării culturale dela noi și din străinătate și alte articole de interes pentru lumea cărturărească.

Revistă umoristică.

Tot dela 1 Ianuarie 1906 Institutul nostru va edita, de două ori pe lună, o foaie *umoristică ilustrată*, redactată cu îngrijire de cei mai de samă scriitori ai noștri.

ABONAMENT :

1 an 8 Cor.
1/2 an 4 „
Pentru preoți și învățători :
1 an 6 Cor.
1/2 an 3 „

Pentru revista

„LUCEAFĂRUL“

se pot comanda **scoarțe** în pînă pentru colecția anului 1905.

Prețul : 2 coroane expediate franco.

Cei ce voesc să le aibă, să ne trimită prețul lor pînă la 31 Decembre a. c., pentru ca să știm cîte bucăți trebuiesc comandate.

Redacția și Administrația revistei
„LUCEAFĂRUL“

Budapesta, IV. Zöldfa-utza 7.



Kurezk és Tsa

Primul institut de chemigrafie.
Esecută clișee în aramă și ținc, pe lingă garanție și prețuri moderate.

Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 13

Cumpărați „ILUSTRATE“ ed. „LUCEAFĂRUL.“ Seria de 20 bucăți 1:20 b.

VOLUMELE NOASTRE

se află de vânzare pelingă prețurile originale, la librăriile:

Arad :	Petru Simtion. — ifj. Klein Mór.
Blaj :	Librăria archidieceșană.
Brașov :	I. Ciurcu. — Tip. A Mureșan.
Brad :	Ioan Cutean.
Cluj :	Petru Suciu (Răvașul). V. E. Fabritius.
Caransebes :	Librăria dieceșană.
Câmpulung :	(Bucovina) : Gabriel Storfer.
Lugoș :	Kol. Nemes.
Oravița :	I. E. Țieranu.
Sibiiu :	Librăria arhidieceșană.
Seliște :	Nicolae Țintea.
Suceava :	Librăria „Școala“.
Uzdin :	Constantin Onciu.
ROMÂNIA.	
București :	L. Alcalay. — „Librăria Nouă,” — Librăria Națională. — C. Sfetea. — Socecu et Cie.
Bârlad :	Nicolae A. Petroff.
Brăila :	Dum. Ionescu.
Craiova :	Socecu et Cie.
Constanța :	Dimitrescu et Movileanu.
Galați :	Negoescu et Manu.
Iași :	Socecu et Cie.
Ploești :	Socecu et Cie.

Biblioteca pentru toți.



219 numere diverse : piese teatrale, poezii, nuvele, romane, științe etc. Numărul 30 bani și 5 b. porto

POVEȘTI DE CRĂCIUN

Cel mai potrivit dar pentru copii sînt „POVEȘTILE ILUSTRATE“ Fincare poveste, scrisă într'o limbă ușoară, tipărită cetet, pe carton durabil și îmbogățită cu număroase ilustrațiuni în culori costă 1 cor. 50 b. porto 10.

Editura „MINERVA“

Autori români vechi și moderni. Pentru porto a se adauga la prețul fiecărui volum 10 bani.



ARDELEANA

Institut de credit și economii, Societate pe acții. Sediul Orăștie, casele proprii. Fondată la 1885. — Capital social: 500,000 cor. — Fonduri: 400 de mii coroane. — Starea depunerilor: peste 2,400,000 cor. — Primește :
Depuneri spre fructificare, dela particulari cu 4%
 — Darea de venit după interese o solvește institutul separat. —
 Depuneri și ridicări făcute prin poștă se efectueșc cu întoarcerea poștei.